

ÇOCUK GELİŞİM DÖNEMİNİN ÖZELLİKLERİ

1-3 YAŞ ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ (Özerklik Dönemi):

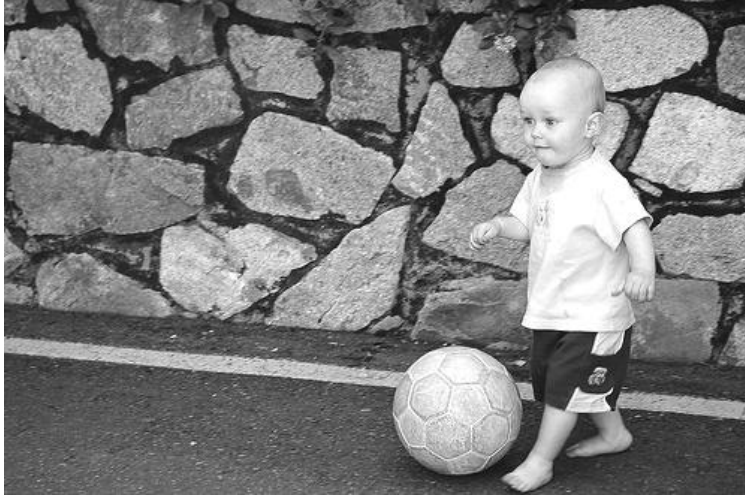

Tuvalet eğitiminin kazanıldığı bu dönem 2 nci ve 3 ncü yaşı içine alır. Yürümeye ve konuşmaya başlamıştır. Kazanılan bu iki önemli yetenek sayesinde bağımsız hareket etmek ister. Sürekli oradan oraya koşuşturur, her yere uzanmak, herşeyi tutmak ister. Çevresini araştırmaya keşfetmeye çalışır. Su ile oynar, yemekleri döküp saçmaya başlar, isteklerini karşı çıkılmasına dayanamaz, ağlar, başına buyruk, ele avuca sığmaz, öfkeli bir çocuk olup çıkmıştır.

Bu çağda çocukların inatçı olumsuz, hareketli karıştırıcı tutturucu olduklarını ve davranışlarında çelişkilerle dolu olduğunu unutmamak gerekir. Ayrıca bu olumsuzlukların geçici olduğunu 3 yaşında ortaya çıktığını bilmek yararlıdır. Ortadan kesici, batıcı, yarayıcı nesnelere kaldırılmalıdır. Değerli eşyalar çocuğun uzanamayacağı yerlere konmalıdır. Ama bunu yaparken her şeyi ortadan kaldırmak yanlış olur. Çocuk oynamayacak birşeylerle oynuyorsa yavaşça elinden alınmalı onun yerine ilgisini çekecek bir eşya veya oyuncak verilmelidir.

Bu yaşlarda çocukların dikkatlerinin başka yöne kolaylıkla çekilebileceğini bilmek iyi olur. Böylece çocukla gereksiz yere kısır çekişmelere girilmemiş olur. Çocuk her an bir şey kırarak kendine veya eşyalara zarar verecek korkusuyla davranmak doğru bir hareket tarzı değildir. Çocuk bazı titiz annelerin yaptığı gibi belli bir alanda tutulmamalı, ev içinde oynama serbestisi tanınmalıdır. Sürekli olarak dur, otur, yapma, elleme demekten kaçınmak yerinde olacaktır. Bu yaşlarda korkutmalara, sert cezalara ve dayağa başvurmak çok zararlıdır. Ancak çocuk ağlamasını diye her istediğini yerine getirmekten de kaçınılmalıdır. Çocuğun döküp saçmasına katlanarak kendi kendisini besleme kendi başına yemek yeme isteği desteklenmelidir. Üç yaşında çocuk kendi başına yemek yer duruma gelmelidir.

3-6 YAŞ ARASI ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ (Oyun dönemi):

Bu dönemde çocuk konuşkan, cıvılcıvılcı ve hayat doludur. Sürekli sorular sorar: "Anne bu ne?, Baba bunun adı ne?, Neden?, Niçin?," soruları bitmek bilmez. Sık sık büyüklerin sözünü keser, "bana da söyle" diye araya girer. Her şeyi bilmek, tanımak ister. Bir önceki dönemin inatçılığı gitmiş onun yerini uyumluluk ve söz dinlerlik almıştır. Bu dönemin en belirgin özelliği olan kendi işini kendi görmeye bayılır. Çok canlı bir hayal gücü vardır. Duyduklarını abartır, gördüklerini çarpıtarak anlatır. Olmamış şeyleri olmuş gibi anlatır. Çizikler, sıyrıklar ve küçük yaralanmalardan çok etkilenirler. Bir damla kan görse avaz avaz bağırır, ağlar Kız veya erkek olduğunu ayırt eder. Anne babaya benzeme çabası içine girerler. Kız çocuğu anneye hayrandır, anneye bir arada bulunmaktan, onunla mutfakta iş yapmaktan çok hoşlanır. Annenin hoşuna gidecek işleri yapmaya özen gösterir. "Bak anne ben ne yaptım" diyerek ondan övgü bekler. Anneyi giyinirken, soyunurken, süslenirken izlemeyi çok sever, dudaklarını boyamaya annesinin topuklu ayakkabılarını giymeye bayılır. Erkek çocuklar da babaya hayrandır. Onun gözünde babadan daha becerikli, daha akıllı ve daha güçlü kimse yoktur. Arkadaşlarına "Benim babam senin babanı döver" diye tartışmaya girer.

Kızın anneyi benimsemesi, erkek çocuğunun da babayı örnek alması kişiliğin gelişmesinde en önemli olaydır. Erkek çocuk erkek kimliğini babaya benzeyerek, kız çocuk ta kız kimliğini anneye benzeyerek kazanır. Psikolojide buna "özdeşim" adı verilir.

Bu dönemde oyun çocuklar için ayrı bir özelliğe sahiptir. Biz yetişkinler gözüyle oyun, çocuğun eğlenmesine, oyalanmasına yarayan amaçsız bir uğraştır. Oysa çocuk oynadıkça duyuları keskinleşir, becerisi artar. Çünkü oyun, çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Duydukları, gördüklerini sınavı denelediği, öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır. Oynayan çocuk kendi küçük dünyasındadır. O dünyaya kendisi hakimdir. Kuralları kendisi koyar, kendisi bozar. Yaşlıları dışındaki kimsenin bu dünyaya girmesini istemez. Evcilik oynayan küçük çocuklar büyükleri yanlarına yaklaştırmazlar.

6-11 YAŞ ÇOCUKLARININ GELİŞİMİ (ilkokul dönemi)

Okula başlama çocuk yönünden belli bir zeka ve duygusal gelişimi tamamlamış olmayı gerektirir. 6 yaşını bitirdiği halde zekası yeterli olan bir çocuk ruhsal bakımdan evden ayrılabilme olgunluğunu göstermeyebilir. Özellikle oyun ve arkadaşlıktan uzak tutulmuş, dışarı çıkarılmamış çocuklar için evden ayrılış ürkütücüdür. Okulların açıldığı ilk günlerde, her sınıfta birkaç anneyi sıralarda çocukları ile birlikte otururken görmek olağandır. Okula korku ile giden ve hep evi düşünen bir çocuğun kendini okuma ve öğrenmeye vermesi kolay olmaz. Ayrıca yaşlıları içine karışması, birlikte oynaması ve arkadaşlık kurması güç olur. Okula uyumu ve başarısı bir anlamda anne-babanın yetiştirmedeki başarısının bir ölçüsüdür.

Zekanın gelişim evreleri: iki yaşından önce kavramların belirmediği gerçek anlamda genelleme zeka yeteneğinin gelişmediği yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Doğumdan iki yıl sonrasına kadar devam eden bu dönem duygusal hareketlilik dönemidir. Bu dönemde çocuk duyularını kullanmaya, uyarılara uygun tepkiler vermeye ve devinimleri yinelemeye çalışır. 2-4 aylar arasında ellerini izlemeye başlar, ama bir nesneye uzanamaz. 5 (beş) aydan önce görüş alanından çıkan bir nesneyi aramaz. İki yaşından sonra çocukta kavramlar gelişmeye başlar. Bu evrede çocuk nesnelere başka şeylerin simgesi gibi kullanmaya başlar. Örneğin bir değneğe binip at gibi dolaşabilir elindeki bebekle canlıymış gibi oynar ve konuşur. Dil hızla gelişir. Simgelerle konuşma ve genelleme başlar. Çocuğun sayı, zaman, büyüklük, renk, ağırlık gibi kavramları çok basit düzeydedir. 4-7 yaşlar arasındaki çocuk iki eşit bardağı su doldurulsa, sonra bu bardaktan biri daha uzun ve ince bir bardağa boşaltılsa ve çocuğa hangisinde daha çok su olduğu sorulsa, ince uzun bardağı gösterir. Çocuğun sayıları öğrenmesi de başlangıçta ezber yoluyla olur. Örneğin parmaklarını sayması istenen çocuk baş parmaktan başlamışsa bu istek yineleyince ancak baş parmaktan başlayarak doğru sayabilir. Serçe parmağından başlaması istenirse "bu bir değil" diyerek baş parmağının bir olduğunu söyler. Başka bir deyimle sayı kavramı daha yerine oturmamış, nesnelere ayrı soyut bir nitelik kazanmamıştır.

Somut işlemler dönemi adı verilen 7-11 yaşları arası sayı, zaman, uzay, ağırlık, boyut, hacim kavramları iyice yerleşmeye başlar. Ancak soyut düşünme yeteneği henüz tam gelişmemiştir. Onur, millet, ülke, ölüm gibi kavramlar daha çok tam anlamadan okulda ezberlediği şekliyle zihinde yer eder. Bu yaş çocukları deyimleri anlamakta güçlük çeke, benzetmeleri somut anlamları ile kavrarlar. Örneğin "büyük adam" sözünü iri ve uzun boylu adam olarak anlarlar.

11 yaşından sonra ise soyut kavramların yerleşmesi ve kavranması gerçekleşir. Yukarıda sözünü ettiğimiz kavramlar bu yaşlardan sonra gelişmeye başlar. Ancak zeki çocuklarda soyut düşünce, mantık yürütme ve muhakeme zeka oranına göre daha erken yaşlarda başlar.